

A high-angle photograph of a person running on a narrow wooden bridge over a pond. The bridge has a wooden railing on the left side. The water in the pond is dark and reflects the surrounding trees and sky. The background shows a dirt bank with some sparse vegetation.

BNA

'11

JAAROVERZICHT

VOORWOORD

2011 gaat de boeken in als het jaar waarin de bouwcrisis weer en nog diepere sporen heeft achtergelaten in de architectenbranche. In september peilden we de stand van zaken bij de achterban, waaruit bleek dat de omzet voor architecten sinds 2008 met 40% is gedaald. Inmiddels heeft ruim een derde van de werknemers de branche (moeten) verlaten. Een dramatische ontwikkeling, die architecten, en dus ook de BNA, dwingt om na te denken over het toekomstperspectief voor de beroepsgroep. Hoe ontwikkelt de markt zich, waar liggen de kansen, betekenen de ontwikkelingen dat architecten op een andere manier gaan werken en hoe bereiden ze zich erop voor? Met deze opgave is de BNA aan de slag gegaan. Over wat er daarna in 2011 is bereikt gaat dit jaaroverzicht.

Een aantal opvallende resultaten:

- De lobby voor Europees aanbesteden werkt: het invoeren van de competentiegedachte en het loslaten van de driejarige referentietermijn vinden steeds meer gehoor.
- In december werd het lobbymanifest 'Architectuur als maatschappelijke kracht' gepresenteerd met een forumdiscussie en goed ontvangen door politieke prominenten.

- Het programma Toekomst Architectenbranche is van start gegaan met publicatie van Toekomst. Scenario's voor de architectenbureaus en architectenbranche. De scenario's zijn uitgewerkt in workshops en in een themanummer van BNA Blad.
- We hebben bijna 1 miljoen euro aan onze leden kunnen terugstorten door de deal die we hebben gemaakt met onze collectieve verzekering.
- We zijn gestart met de pilot BNA-International, dat in 2012 moet uitgroeien tot een volwaardig topnetwerk en een kennisdatabank voor alle leden.

In 2012 gaan we mede op basis hiervan werken aan een beter perspectief voor de branche, aan het creëren van marktkansen in buiten- én binnenland. Met een vitale vereniging die samenwerkt op basis van de maatschappelijke kracht van architectuur.

Samen door de crisis en daar voorbij, is niet voor niets het motto van ons werkplan voor 2012.

Willem Hein Schenk
Voorzitter BNA

1

2

1

LOBBY BNA

In 2011 heeft de BNA actief gelobbyd. Het kabinet benoemde architectuur als onderdeel van de creatieve industrie tot één van de negen topsectoren. De BNA werkte mee aan het rapport van het Topteam Creatieve Industrie en was mede-initiator van het innovatieprogramma 'Built Environment Architecture Urbanism'. Via een eigen lobbymanifest bepleitte de BNA een betere benutting van de maatschappelijke waarde van architectuur.

LOBBYMANIFEST

Tijdens de eerste BNA Architectendag op 9 december namen Henk Ovink, directeur Nationale Ruimtelijke Ordening bij het ministerie van Infrastructuur en Milieu, en Tweede Kamerlid Betty de Boer het lobbymanifest 'Architectuur als maatschappelijke kracht; De kracht van dienstbare architectuur' in ontvangst. De goedbezochte dag had als thema 'Samen door de crisis en daar voorbij'. Met het manifest zet de BNA in op een sterkere positie voor architectuur in het rijksbeleid omwille van haar maatschappelijke kracht. Een dienstbare architectuur en bereidwillige overheid kunnen Nederland in verschillende opzichten versterken. Tal van voorbeelden laten zien dat vakkundige architecten een belangrijke bijdrage leveren aan maatschappelijke thema's. Het manifest somt er een aantal op. Architectuur versterkt:

- het 'gezicht' van Nederland
- de leefbaarheid van wijken en (krimp) regio's
- gezondheid, onderwijs en talentontwikkeling
- de vastgoedwaarde van gebouwen en gebieden
- het innoverend vermogen van Nederland

In een debat met Betty de Boer, Hamit Karakus (wethouder wonen, RO en vastgoed, Rotterdam), Carla Moonen (raadsadviseur Kabinet Minister-president) en Willem Hein Schenk (voorzitter BNA) werd de kracht van architectuur en van architecten concreet gemaakt.

TOPSECTOR CREATIEVE INDUSTRIE

Architectuur behoort als onderdeel van de creatieve industrie tot de negen topsectoren in het bedrijfslevenbeleid van het kabinet. Het Topteam Creatieve Industrie bood onder leiding van Victor van der Chijs (partner/managing director OMA) in juni zijn advies aan minister Verhagen aan. De BNA was als partner in de Federatie Dutch Creative Industries (FDCI) betrokken bij de totstandkoming hiervan. Via de FDCI spande de

BNA zich in om het topsectorenbeleid maximaal ten goede te laten komen aan architectenbureaus. Op mede-initiatief van de branchesorganisatie is het innovatieprogramma 'Built Environment Architecture Urbanism' (BEAU) ontwikkeld als één van de zes programma's voor de topsector creatieve industrie. BEAU geeft ondernemerschap en innovatie een stevige impuls.

VERSTERKING LOBBY EN TOEKOMST ARCHITECTENBRANCHE

Met de aanstelling van een medewerker Public Affairs in september pakt de BNA de lobby nog gestructureerder en professioneler aan. Zo is op basis van de Miljoenennota geanalyseerd welke gevolgen de kabinetssplannen voor 2012 hebben op de architectenbranche. De BNA bracht de belangrijkste kansen en bedreigingen naar buiten, dat bericht is door de vakpers overgenomen. De kansen voor architecten liggen vooral in het topsectorenbeleid, de aandacht voor ruimtelijke kwaliteit blijkt nihil in de kabinetssplannen. Desondanks heeft de BNA, evenals een aantal leden, actief meegewerkt aan de nieuwe Architectuurnota 2012+. Deze verschijnt naar verwachting in het voorjaar van 2012. De BNA participeerde in de voorbereidende werkconferenties vanuit de ministeries van IenM en OCW.

Bij een actieve lobby hoort op eigen initiatief input leveren aan Tweede Kamerleden. Onder andere bij de voorbereiding op het kamerdebat over krimpregio's heeft de BNA gepleit voor meer experimenteerruimte in de wet- en regelgeving en meer geld voor haalbaarheidsonderzoek. De Tweede Kamer nam een motie aan over minder regels in en meer beleidsmatige en financiële steun aan krimpregio's. In november ondertekende de BNA de Nationale Agenda Herbestemming.

2

ONDERNEMERSCHAP

De BNA wil het ondernemerschap bij architecten stimuleren. Bedrijfsvergelijkend onderzoek en conjunctuurmetingen laten zien dat de economische crisis de branche zwaar treft. Zowel omzet als personeel daalden sinds 2008 met gemiddeld ruim veertig procent. Om het denken over strategische heroriëntering te stimuleren zijn toekomstscenario's ontwikkeld. Met de modernisering van de cao heeft de BNA flexibele arbeidsvoorwaarden gerealiseerd. Verder is het boek 'Architect in de praktijk' verschenen, een praktische gids voor de architect als ondernemer.

SCENARIO'S VOOR ARCHITECTENBUREAUS EN -BRANCHE

Het programma voor de toekomst van de branche ging van start tijdens de BNA Architectendag met als thema 'Samen door de crisis en daar voorbij'. Op de agenda stonden de presentatie van de toekomstscenario's en het lobbymanifest, workshops voor architecten over de toekomst van hun bureau en een forumdiscussie met politieke prominenten. Ter gelegenheid van de dag verscheen het themanummer van BNA Blad 'De toekomst voor architecten'.

Bestuur, ledenraad en het BNA-bureau hebben gezamenlijk de publicatie 'Toekomst. Scenario's voor de architectenbureaus en architectenbranche' ontwikkeld. Deze schetst de toekomst van de branche in vier scenario's. De publicatie is bedoeld als hulpmiddel voor leden die nadenken over de strategie van hun bureau. De scenario's stonden centraal tijdens de workshops 'De toekomst van uw architectenbureau'. Hieraan deden meer dan zestig bureaus mee.

GEMODERNISEERDE CAO

In de zomer sloten werkgevers (vertegenwoordigd door de BNA) en werknemers (vertegenwoordigd door vakbonden FNV, CNV en De Unie) een nieuwe cao. Belangrijkste verandering is de mogelijkheid binnen het bureau flexibele afspraken te maken over een aantal arbeidsvoorwaarden, zoals flexibele beloning, arbeidsduur, werktijden en vakanties. De vakbonden lieten een aantal verworvenheden los in ruil voor meer flexibiliteit op ondernemingsniveau. De aangesloten werkgevers zijn in de voorbereiding schriftelijk, via de website en in regionale bijeenkomsten geïnfor-

meerd. Naar aanleiding van een evaluatie met een aantal bureaus nam het bestuur in het najaar verbetervoorstellen aan. Met name de transparantie van het cao-proces en de betrokkenheid en inspraak van werkgevers worden verder verbeterd. Om leden te ondersteunen werkte de BNA mee aan het opstellen van een implementatieplan voor de nieuwe cao door SFA. De BNA zette zich in voor de ontwikkeling van een online tool om de cao te gebruiken.

ARCHITECT IN DE PRAKTIJK

De BNA bracht in september het handboek 'Architect in de praktijk' uit, samen met uitgeverij SUN en TU Delft. Het is bedoeld als gids voor de architect in zijn rol van ondernemer. Uit de BNA-enquête Ondernemerschap (2010) bleek dat architecten op dit vlak behoefte hebben aan ondersteuning. Het boek geeft handvatten voor het managen van een architectenbureau.

BEDRIJFSVERGELIJKEND ONDERZOEK EN CONJUNCTUURMETINGEN

Uit het jaarlijkse Bedrijfsvergelijkend onderzoek van de BNA bleek de verslechterde situatie bij bureaus vergeleken met 2010. De BNA heeft twee halfjaarlijkse conjunctuurmetingen uitgevoerd en de uitkomsten via de website bekend gemaakt. Waren bureaus in februari nog voorzichtig optimistisch over een mogelijk herstel, in september bleken ze een verdere daling te verwachten van werkvoorraad, omzet, personeel en honorarium. De uitkomsten zijn gebruikt in diverse lobby's om woningmarkt en bouw weer vlot te trekken. Ze kwamen ook terug in de halfjaarlijkse publicatie van conjunctuurontwikkelingen in de bouwkolom met de Cencobouw-partners.

4

5

3

HET ONTWERP- EN BOUWPROCES

Voor een goed ontwerp- en bouwproces is meer en betere ketensamenwerking nodig. Daarbij speelt integraal werken een steeds prominentere rol. De BNA richt zijn pijlen op BIM als motor voor integraal werken, met de architect als regisseur. In 2011 heeft de BNA samen andere bouwpartners gewerkt aan het voorbereiden van een ketenbreed kennisoverdrachtproject over BIM dat in 2012 start. In de bouwregelgeving voerde de BNA een effectieve lobby over het nieuwe Bouwbesluit. Leden zijn op grote schaal voorbereid op de invoering hiervan.

6

NIEUWE BOUWBESLUIT

De BNA heeft bij de behandeling van het nieuwe Bouwbesluit in de Tweede Kamer samen met Aedes, NLingenieurs en Bouwend Nederland succesvol gepleit voor invoering per 1 april 2012. Op initiatief van de BNA wordt het gezaghebbende Overlegplatform Bouwregelgeving (Ministerie BZK) betrokken bij de voorbereiding van de Omgevingswet (Ministerie IenM). De BNA participeert in dit platform. Op deze manier is een goede afstemming tussen het Bouwbesluit en de Omgevingswet geborgd. De BNA heeft een aanpassing van het toekomstige 'Toetsingskader veilig onderhoud gebouwen' bedongen waardoor dit nu goed aansluit op het Bouwbesluit 2012. Dankzij BNA-lobby gaat artikel 6.53 van het Bouwbesluit 2012 enkele maanden later gelden, namelijk op 1 juli 2012.

TOEKOMST BOUWREGELGEVING

De BNA is uitgenodigd bij de ambtelijke start eind juni van de toekomstverkenning voor de bouwregelgeving. Daarin zijn de mogelijkheden en beperkingen van architecten in het bouwproces helder verwoord. Deze inbreng is overgenomen in de ambtelijke notitie die in het voorjaar 2012 wordt behandeld.

WELSTAND

In het najaar nam de BNA deel aan een werkbezoek in de gemeente Doetinchem, georganiseerd door de Federatie Welstand. Hierbij zijn de contacten met de ambtelijke top van BZK-WWI verder verstevigd. De BNA zocht de publiciteit over de negatieve beeldvorming rond welstand. De bekendmaking van oud-minister Donner (Wonen) dat gemeenten voortaan zelf mogen beslissen hoe ze de uitvoering van welstandsbeleid vormgeven – niet noodzakelijkerwijs door een welstandscommissie – bracht een stroom negatieve berichten op gang. De BNA benadrukte daarop in de media de kwaliteiten van welstandsbeleid.

7

EVALUATIE WABO

De BNA heeft na één jaar WABO de knelpunten geïnventariseerd. De uitkomsten worden ingezet in de lobby voor verbeteringen. In het najaar deed het EIB in opdracht van de BNA onderzoek naar de kwaliteit van dienstverlening van mede-overheden. In totaal deden 316 bureaus aan het onderzoek mee. De uitkomsten haalden de landelijke pers en zijn gepresenteerd tijdens de Dag van de Wabo in Utrecht. Het onderzoek leidde tot een vervolgspraak met de Vereniging Bouwen Woningtoezicht Nederland over mogelijke verbeteringen in het proces. De BNA zet zijn lobby richting gemeenten in het eerste kwartaal van 2012 voort.

KETENSAMENWERKING: BIM

Op initiatief van de BNA is een eerste gecombineerd branche-innovatiecontract (BIC) over BIM voorbereid. Hierin werken BNA, Bouwend NL, NL Ingenieurs en UNETO-VNI met TNO samen in een meerjarenprogramma aan deelprojecten over ICT- en ontwerpprocesaspecten van BIM. De inhoud van het BIC is afgestemd met de klankbordgroep BIM. Met een relatief kleine investering van de brancheverenigingen komt een aanzienlijk groter bedrag beschikbaar plus veel kennis voor hun leden over BIM. Gezien de onbekendheid van TNO met een gecombineerd branche-innovatiecontract en het later aanschuiven van nog een partij is de start verschoven naar januari 2012. Samen met TU Delft is in de tweede helft van 2011 begonnen met een onderzoek naar de mogelijkheden van BIM-gebruik in bureaus met minder dan 10 fte's. Het onderzoeksrapport is in het eerste kwartaal van 2012 klaar. De resultaten worden gepresenteerd op de komende Bouw&ICT beurs. De BNA promootte de BIM Caseweek en organiseerde twee lezingen over BIM op het architectenbureau tijdens de Bouw&ICT beurs in 2011. Deze zijn door in totaal 256 mensen bezocht; het waren de best bezochte lezingen van de beurs.

4

ARCHITECTENSELECTIES EN VOORWAARDEN

De BNA maakt zich hard voor proportionele, transparante architectenselecties en voor goede contractvoorwaarden voor architecten. Daarvoor gaat de BNA het gesprek aan met opdrachtgevers en regelgevers. In 2011 zijn het manifest 'Maatschappelijk Verantwoord Aanbesteden' en 'KOMPAS 2.0' gelanceerd. Ook op contractengebied zijn resultaten geboekt, zoals de lancering van de DNR 2011 en de 'Leidraad Geïntegreerde contracten'. Als mooie stap voorwaarts geldt de opname van de DNR in de ARVODI.

CONTRACTEN

DNR 2011

In augustus is de DNR 2011 uitgebracht. De versie uit 2005 is verbeterd met inhoudelijke wijzigingen, duidelijke formuleringen en een nauwere aansluiting op het Burgerlijk Wetboek. Nieuw is het tweesporig aansprakelijkheidsregime in artikel 15. Bij het aangaan van de overeenkomst moeten adviseur en opdrachtgever kiezen voor een aansprakelijkheid van € 1.000.000 of € 2.500.000. Tegelijkertijd zijn voor leden de handleiding DNR en de 'Leidraad Geïntegreerde contracten' verschenen.

Herziene UAV

In de herziene UAV staan twee belangrijke – door de BNA voorgestelde – wijzigingen. Het gaat om het Komo-keur (§18, lid 1) en de officiële status van de bouwvergadering (§27, lid 9). Verder is de DNR opgenomen in de 'Toelichting op de Algemene Rijksvoorwaarden voor het verstrekken van opdrachten tot het verrichten van diensten' (ARVODI).

STB in open licentie

In het najaar is de STB-database in open licentie gegeven. Hierdoor kunnen marktpartijen zelf STB-applicaties ontwikkelen. Eind 2011 waren dat er twee, waarvan één gratis.

EUROPEES AANBESTEDEN

Manifest Maatschappelijk Verantwoord Aanbesteden

De BNA heeft met architecten, bouwmanagers en koepelorganisatie NLPB (bouwmanagers) het manifest 'Maatschappelijk Verantwoord Aanbesteden' opgesteld. In juni is het aangeboden aan VNG-voorzitter Annemarie Jorritsma. Het manifest laat zien hoe architectenselecties goedkoper en efficiënter kunnen aan de hand van zestien principes die recht doen aan de aard van het vak. Architecten leveren een intellectuele dienst met een subjectieve component, de aanbestedingsprocedure moet daarbij aansluiten.

Het manifest helpt bij het kiezen van de juiste insteek voor aanbestedingsprocedures. De BNA slaat hiermee de weg in van constructieve samenwerking met opdrachtgevers. Het gezamenlijke manifest is simpel, helder en positief. De focus ligt niet op problemen, maar op mogelijke oplossingen. Mede dankzij de uitgebreide media-aandacht kreeg het manifest een positieve spin-off. Ruim dertig architectenbureaus en bouwmanagementbureaus hebben het ondertekend. Aansluiting door andere koepels zoals VNG, NEVI, Aedes en Platform Onderwijshuisvesting is in voorbereiding.

8

9

Vooruitgang lobby

De lobby rond de Aanbestedingswet levert inmiddels enig resultaat op. Zo zijn het proportionaliteitsbeginsel en de competentiegedachte opgenomen in de wet. Ook de 'Gids Proportionaliteit' versterkt de positie van de architect. (De wet is in 2012 aangenomen door de Tweede Kamer, en moet nog worden behandeld door de Eerste Kamer.) Omdat de Europese aanbestedingsrichtlijnen worden herzien, lobbyt de BNA ook in Brussel. De inzet ligt op verhoging van de aanbestedingsdrempels, een milder regime voor complexe intellectuele diensten en opheffing van de driejarige referentietermijn voor architecten en ingenieurs. Het pleidooi voor opheffing van deze termijn kreeg bijval van buitenlandse collega-organisaties en van minister Verhagen (EL&I).

De BNA werkte mee aan herziening en lancering van 'Kompas 2.0' van Architectuur Lokaal. Dit helpt opdrachtgevers op een goede manier aan te besteden. 'Kompas 2.0' verwijst ook naar het manifest 'Maatschappelijk Verantwoord Aanbesteden'.

Uit het Bedrijfsvergelijkend onderzoek blijkt dat de gemiddelde kosten voor deelname aan aanbestedingen op jaarbasis voor architectenbureaus met ruim vijftig procent stegen, terwijl de gemiddelde waarde van die opdrachten met ruim veertig procent daalde. Hiervoor is ruim aandacht geweest in de pers en tijdens de derde Aanbestedingendag.

11

10

12

5

TOEGEVOEGDE WAARDE VAN DE ARCHITECT

De BNA ondersteunt architecten in hun positionering bij opdrachtgevers. De Ledenraad besloot in 2011 middelen vrij te maken voor een campagne gericht op particuliere opdrachtgevers. Deze is met succes gevoerd rond de Dag van de Architectuur. Verder zet de BNA jaarlijks de architectuurwedstrijd Gebouw van het Jaar in en ontwikkelt de BNA algemene middelen om opdrachtgevers op het spoor van architecten te zetten. In toenemende mate brengen ook resultaten van BNA Onderzoek de kwaliteiten van architecten voor het voetlicht. Onderzoeksresultaten die de BNA aan de media aanbiedt, worden goed opgepikt door het Financieele Dagblad, De Volkskrant en de Telegraaf.

GOED PLAN? ARCHITECT!

Voor de publiekscampagne is een strategisch plan gemaakt met een uitwerking in visuele middelen en teksten die langere tijd mee kunnen. Voor de multimediale campagne Goed Plan? Architect! zijn televisiespots, driehoeksborden in het hele land en een Facebookcampagne ingezet. De spot is uitgezonden in de blokken van Ster & Cultuur op de publieke zenders. Hij werd ook verspreid onder BNA-leden, op Facebook en via www.dagvandearchitectuur.nl. In ruim veertig gemeenten waren tussen 14 en 27 juni 1.000 affiches in drie varianten te zien. In het najaar is een opzet gemaakt voor duurzame voortzetting van de campagne naar een bredere groep opdrachtgevers, realisatie volgt in 2012.

DAG VAN DE ARCHITECTUUR

De Dag van de Architectuur eind juni had als thema 'Zelfverzonnen'. Het is door architectuurcentra en andere organisatoren omgezet in te bezoeken activiteiten. In een recordaantal van negentig plaatsen kon het publiek ruim 300 activiteiten bezoeken. Zo'n 50.000 mensen deden mee. Bijna 200 architectenbureaus hielden open huis tijdens de Dag van de Architectuur. De programmakrant werd in samenwerking met Trouw gepubliceerd. In totaal zijn ruim 20.000 kranten verspreid en ongeveer 1.000 affiches. De website van het evenement trok in het betreffende weekend ongeveer zestig procent meer bezoekers vergeleken met 2010. Behalve

agenda's en Uitladders waren er 69 inhoudelijke persvermeldingen, met een mediawaarde van bijna 70.000 euro.

BNA GEBOUW VAN HET JAAR

De BNA organiseerde van januari tot eind april de wedstrijd BNA Gebouw van het Jaar. De inzendingen waren divers en weerspiegelden de tijdgeest: veel kleinschalige en herbestemmingsprojecten. Bij de regio-uitreikingen waren tussen de vijftig en negentig bezoekers, zij waardeerden de bijeenkomsten. De landelijke uitreiking in de nieuwe Rabozaal van de Stadsschouwburg Amsterdam trok 250 bezoekers. In de pers kreeg de prijs meer aandacht dan de voorgaande edities, met name in regionale media. De totale mediawaarde van de free publicity bedroeg rond € 170.000.

PORTFOLIO'S ONLINE

Op de vernieuwde website van de BNA is een portfoliopresentatie gebouwd voor het matchen van opdrachtgevers en architecten. Aan het einde van het jaar waren al 1.200 projecten ge-upload. De site bevat verder informatie over architectenselecties en contractvormen. Het opdrachtgeversgedeelte was in 2011 het best bezochte deel van de website met gemiddeld 2.500 unieke bezoekers per maand.

Het 'Jaarboek Architecten 2011/2012' is gepubliceerd en verspreid onder 2.000 professionele opdrachtgevers in Nederland.

13

14

6

INTERNATIONAAL ONTWERPEN EN ONDERNEMEN

Het faciliteren van leden om in het buitenland te werken kreeg eind 2011 een nieuwe impuls met de start van BNA International. Dit is de merknaam voor alle diensten en activiteiten waarmee de BNA werken over de grens ondersteunt. De website is op dit punt uitgebreid en er zijn voorlichtingsbijeenkomsten georganiseerd. Als partner van DutchDFA heeft BNA geparticipeerd in de programma's voor China, namen BNA-bureaus deel aan een reizende tentoonstelling en kregen leden toegang tot nieuws en activiteiten van DutchDFA. Op Europees niveau voert de BNA lobby via ACE, de koepelorganisatie van Europese architectenorganisaties.

BNA INTERNATIONAL

Nederlandse architectuur staat internationaal in hoog aanzien. Architectenbureaus richten hun vizier ook sterker op het buitenland; vanuit ambitie, strategie en steeds meer uit noodzaak. Als onderdeel van de topsector creatieve industrie leveren ze daarmee een belangrijke bijdrage aan het versterken van de Nederlandse economie. In november is de start van BNA International aangekondigd tijdens het symposium Architectuur 2.0, in december volgde de aanstelling van een programmamanager. BNA International is een tweejarige pilot om internationaal werken van aangesloten bureaus een impuls te geven. Onder de nieuwe merknaam vallen alle activiteiten en diensten van de BNA die leden hierin faciliteren. In de voorbereiding heeft de BNA met onder andere MVRDV, UN Studio en Mecanoo een position paper voor BNA International opgesteld. In 2012 wordt dit uitgewerkt tot een ambitieus, realistisch en pragmatisch programma dat de marktpositie van bureaus moet versterken.

VOORLICHTING

Het dossier 'Internationaal ondernemen' op de website is in het voorjaar geactualiseerd. De BNA wil op deze manier leden ondersteunen bij werken in het buitenland en hun kennis over internationaal ondernemen vergroten. In juni vond de bijeenkomst 'Bouwen in het buitenland: kansen voor architecten' plaats, georganiseerd in samenwerking met Syntens en de EVD. De 75 deelnemers kregen inzicht in praktisch te nemen stappen en in zowel kansen als problemen bij ondernemen over

de grens. Meer specifiek kwam bouwen in Duitsland aan bod.

DUTCHDFA

BNA is één van de participanten in DutchDFA (Dutch Design Fashion Architecture). Die deelname heeft als doel leden te laten meedoen met en profiteren van activiteiten van DutchDFA. Dit kan hen helpen buitenlandse markten te betreden. In de Workspace in Sjanghai participeerden drie BNA-bureaus. Aan de China-workshop tijdens 'What Design Can Do' deden negen BNA-bureaus mee. Zij toonden zich na afloop tevreden. Tien BNA-bureaus zijn in 2011 toegevoegd aan de permanente reizende tentoonstelling 'Dutch Profiles'. Via DutchDFA krijgen BNA-leden nieuws en mogelijkheden aangereikt, bovendien ontvangen ze korting op veel activiteiten. De aanvraag voor financiering vanuit DutchDFA voor een Engelse versie van het opdrachtgeversdeel en de portfolio's op de BNA-website is gehonoreerd. De voorbereidingen lopen inmiddels.

ACE EN UIA

De BNA heeft zijn lidmaatschap van de Architects' Council of Europe (ACE) en de Union International des Architectes (UIA) in 2011 opnieuw geëvalueerd. Daarbij is besloten deelname aan UIA te stoppen omdat de relevantie hiervan voor BNA-bureaus bijzonder klein blijkt. Het lidmaatschap van ACE wordt wel voortgezet omdat de BNA hiermee toegang heeft tot de Europese lobby en via ACE zijn Europese netwerk goed kan onderhouden.

15

16

7

BNA ONDERZOEK

In 2011 heeft BNA Onderzoek zijn tweede jaarprogramma gedraaid. Met een divers en boeiend programma bewees het jonge onderzoeksplatform dat architecten kunnen bijdragen aan het debat over de toekomst van de architectuur. BNA-leden werken hier actief aan mee en ontwikkelen relevante kennis voor de beroepsgroep.

BNA Onderzoek bundelt binnen de BNA alle studie- en onderzoeksactiviteiten. Daarmee vormt het een platform voor verdieping en collegiale kennisuitwisseling voor alle leden. De voormalige studiestichtingen Stawon (woningbouw), Staro (onderwijs) en Stagg (gezondheidszorg) participeren in BNA Onderzoek. Eind 2011 hebben ze, na een pilotfase van twee jaar en een grondige evaluatie van BNA Onderzoek, besloten zich op te heffen. De resterende onderzoeksbudgetten zijn beschikbaar gesteld aan het BNA Onderzoekfonds. Dit fonds is in 2011 opgericht om onafhankelijk onderzoek te faciliteren dat de architectenbranche ten goede komt. Het is ondergebracht in een onafhankelijke stichting. Deze stichting heeft een ANBI-status waardoor giften fiscaal aftrekbaar zijn. Met het fonds, dat in de komende decennia moet groeien, houdt BNA Onderzoek de onderzoeksfinanciën op peil.

INGEDIENDE PROJECTVOORSTELLEN

BNA-leden kunnen in interdisciplinaire teams projectvoorstellen indienen. Het Programmteam beoordeelt deze vervolgens. In 2011 zijn 28 voorstellen ingediend, waarvan het Programmteam er dertien honoreerde.

UITGEVOERDE PROJECTEN

In 2011 heeft BNA Onderzoek aan circa twintig projecten gewerkt. Een kort overzicht:

Studiemiddag 'Energieke zorgbouw' over verduurzaming van bestaande zorggebouwen
De studiemiddag, georganiseerd samen met AgentschapNL en TNO Centrum Zorg en Bouw, informeerde bijna 100 architecten over mogelijkheden om zorggebouwen te verduurzamen. De opgedane kennis is verspreid via de website van BNA Onderzoek.

Openluchtschool revisited

De studie over typologie van de openluchtschool anno 2011 is gestart en gepresenteerd tijdens de BNA Onderzoekdag 2011.

Campus zonder grenzen

Een studie naar de wisselwerking tussen onderwijs en stad, met als resultaat een onderzoeksrapport en een samenvatting op de website.

Studiemiddag 'Groen, groener, groenst'

BNA Onderzoek en Bouwen met Groen en Glas brachten architecten, tuin- en landschapsarchitecten en hoveniers bijeen om hen te informeren over groen in, aan en op gebouwen. Het verslag en de presentaties zijn gepubliceerd op de website.

IMPACT

In deze ontwerpstudie ontwikkelen teams van architecten, zorgverleners en patiënten een ontwerptool voor gesloten psychiatrische inrichtingen. De studie is in 2011 gestart.

Freestyle

In de serie Freestyle is de eerste editie, 'Mali blues', verschenen. Twee andere publicaties zijn gestart: 'Abandoned cities' en 'Seoulutions'.

Competentiegericht onderwijs

Deze ontwerpstudie leverde concrete concepten op voor de inpasbaarheid van een onderwijsfunctie in een leegstaand kantoorgebouw in Amsterdam Zuidoost. Ze zijn gepubliceerd in een brochure die is verspreid met het vakblad Schooldomein.

Schooldomein

In dit vakblad voor schoolbestuurders zijn zes artikelen over de meerwaarde van architecten gepubliceerd, met een bereik van 12.000 lezers per keer.

Luisteren naar schoolgebouwen

Deze analyse van het functioneren van tien schoolgebouwen drie tot vijf jaar na oplevering is gepresenteerd tijdens de Nationale Onderwijstentoonstelling. Er is een online artikel verschenen en de resultaten kregen aandacht in de pers.

Excursie naar onderwijsgebouwen in Leeuwarden

Om een antwoord te vinden op de vraag welke ruimtelijke oplossingen het veranderende onderwijs vraagt en hoe ontwerpen kunnen bijdragen aan het succes van onderwijskundige werkvormen hebben 35 architecten vijf schoolgebouwen bezocht. Het verslag van de excursie staat online.

Zorgtotaal beurs

BNA Onderzoek riep architecten op voorbeelden van vernieuwende zorgbouw aan te dragen voor de Zorgtotaal beurs 2011. Na selectie uit ruim tachtig inzendingen is een presentatie gegeven over zeven trends in de Nederlandse zorgarchitectuur. De presentatie staat op de website.

Best practices herbestemming

BNA Onderzoek heeft tien beschrijvingen van best practices en een thematische achtergrondtekst aangeleverd voor de online kennis- en projectenbank van het 'Nationaal Programma Herbestemming'. Hiermee komt de toegevoegde waarde van architecten bij herbestemming voor het voetlicht.

UrbaDOT

In dit onderzoek naar de transformatie van jaren 70/80-wijken zijn recepten geschreven voor de doorontwikkeling van deze 'bloemkoolwijken'. Het onderzoek wordt in 2012 afgerond.

Excursie naar Campus van WUR

Ruim veertig architecten brachten een bezoek aan de campus van de Universiteit Wageningen (WUR). Daar zagen ze hoe clustering van onderwijs in de praktijk uitpakt. Het verslag staat online.

Diner pensant Anders, samen en toekomstbestendig leven

Veertig deelnemers kregen in vier gangen stellingen van deskundigen voorgeschoteld over

het thema 'doorontwikkeling van woon- en zorgconcepten in wijken'. Daarover gingen ze in discussie. Het journalistieke verslag van de avond staat op de website.

Zorg voor leegstand

De haalbaarheidsstudie naar kansen om leegstaande kantoren te gebruiken voor woonzorgfuncties resulteerde in de publicatie 'Zorg voor leegstand; Herbestemmen van leegstaande kantoren naar woonzorggebouwen' van BNA Onderzoek en de TU Delft. De uitkomsten zijn gepresenteerd tijdens de werkconferentie 'Herbestemming van vastgoed in de zorg', georganiseerd door BNA Onderzoek, Aedes-Actiz Kenniscentrum Wonen-Zorg en de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed. De publicatie kreeg ruime aandacht in de landelijke pers.

BNA ONDERZOEKDAG 2011

In juni is de eerste BNA Onderzoekdag georganiseerd. Het werd een succesvol evenement waarin alle lopende onderzoeksprojecten de revue passeerden en BNA-leden kennis konden maken met het onderzoeksplatform.

ARCHITECTEN IN DE SCHIJNWERPERS

De onderzoeksresultaten zijn gebruikt om de innovatieve kwaliteiten van architecten breed in de publiciteit te brengen en in de lobby te gebruiken. Dit resulteerde in media-aandacht in zowel de vakpers als in landelijke dagbladen als Trouw en De Volkskrant. De mediawaarde van BNA Onderzoek bedroeg in 2011 € 80.634,80.

17

18

19

20

8

OPLEIDING EN ONTWIKKELING

De BNA Academie bevordert met een breed scholingsaanbod de vakkennis van architecten en hun medewerkers. Het aanbod is in 2011 grotendeels vernieuwd. De BNA streeft naar een doorlopende dialoog met onderwijsinstellingen. Tijdens de Architectendag is een onderwijsdebat georganiseerd over de aansluiting tussen onderwijs en beroepspraktijk.

BNA ACADEMIE

Ieder jaar vernieuwt de BNA Academie haar aanbod, in 2011 gold dat voor ongeveer de helft van de trainingen, workshops en opleidingen. Speerpunten zijn de nieuwe bouwopgave in de breedste zin van het woord, bouwregelgeving en ondernemerschap. Bijzondere aandacht ging naar cursussen voor medewerkers op architectenbureaus, mede gerelateerd aan de nieuwe functie- en salarisstructuur. Met brancheorganisaties BNI, BNSP, NVTL en BNO zijn afspraken gemaakt om de doelgroep van de BNA Academie te vergroten.

Aan de activiteiten van de BNA Academie deden in 2011 ruim 1.200 cursisten mee. De 'Bouwbesluit 2012 Roadshow' trok veruit de meeste belangstelling. Zo'n 800 architecten, ontwerpers, projectleiders en medewerkers van woningcorporaties woonden deze informatieve bijeenkomsten bij. De roadshow ging het hele land door, van Amsterdam tot Arnhem en van Meppel tot Eindhoven. In één dagdeel kregen de cursisten informatie over de meest relevante wijzigingen in het nieuwe Bouwbesluit.

Een andere ook nog enigszins recente en behoorlijk ingrijpende wetwijziging is de invoering van de Omgevingsvergunning van eind 2010. Ook de cursus 'Wabo voor Architecten' kreeg daarom veel aanmeldingen.

Een populaire cursus blijft de Masterclass Baksteen, in 2011 met als thema 'Tectonics in contemporary brick architecture'. Verder hadden

de cursussen 'Totale kosten tijdens de levensduur van een gebouw' en 'Hoe bereken ik mijn honorarium?' veel deelnemers. Er was een cursus speciaal voor eenmanszaken, en een over contracten. Afgelopen jaar vond voor het eerst in samenwerking met Living Daylights een studiereis plaats over Bouwen met groen en glas. In Hannover (Duitsland) bekeken de deelnemers in vogelvlucht de meeste spraakmakende en spectaculaire gebouwen om zelf de meerwaarde te ervaren van daglicht, zonnewarmte en groen in de gebouwde omgeving.

Ook achter de schermen is in 2011 hard gewerkt. De BNA Academie staat vlak voor een nieuwe fase in haar ontwikkeling naar een nog professionelere dienst voor haar leden. Om architecten te ondersteunen in hun snel veranderende werkomgeving zijn nieuwe cursussen ontwikkeld die zich richten op het ondernemerschap. Deze moeten hen helpen te leren ondernemen op een (creatieve) manier die bij de persoon past. Er zijn ook nieuwe cursussen die ingaan op samenwerken, ketenintegratie, strategie en leiderschap. De meeste zijn zo opgezet dat de deelnemer na afloop een begin heeft van een eigen plan voor bijvoorbeeld een nieuwe strategie, ontwikkelproject of idee voor een nieuwe dienst of product.

De verslechterde economische situatie voor architecten had zijn weerslag op de BNA Academie. Deelnemersaantallen per cursus

21

22

namen af in de loop van 2011. Het was merkbaar dat architecten zich steeds later inschreven, vaak pas in de week voordat een cursus van start ging. Mede hierom is kritisch gekeken naar de cursusprijzen. De BNA Academie heeft geprobeerd uniformiteit aan te brengen door de vaste kosten van een cursus te verlagen. Hierbij is onder andere rekening gehouden met vergoedingen voor de opleiders en een zorgvuldige keuze van de cursuslocaties.

DIALOOG MET ONDERWIJSINSTELLINGEN
De BNA streeft naar een doorlopende dialoog met onderwijsinstellingen over de toekomst van de branche en een goede aansluiting tussen onderwijs en beroepspraktijk. Over het laatste onderwerp is tijdens de Architectendag in december een debat georganiseerd. Daarin kwamen de kwalitatieve en kwantitatieve veranderingen aan bod die de beroepsgroep al heeft ondervonden en die haar nog te wachten staan. Wat vraagt de bouwopgave van morgen van architecten, welke eisen stelt dat aan hen en hun medewerkers, hoe speelt het onderwijs daar op in? Interessant is de rol die onderwijs

kan spelen om de vakbeoefening vorm en inhoud te geven in ingrijpend veranderende omstandigheden.

Op regionaal niveau zijn in 2011 gesprekken gevoerd met een groot aantal onderwijsinstellingen. De BNA wil alle opleidingen die van belang zijn voor architectenbureaus jaarlijks bezoeken. Op landelijk niveau is contact onderhouden met koepels voor architectuur- en bouwkundeonderwijs in MBO en HBO.

WET OP DE ARCHITECTENTITEL

Om de opleiding en vorming van architecten in Nederland op internationaal concurrerend niveau te krijgen, heeft de BNA zich ingespannen voor verplichte bij- en nascholing plus twee jaar beroepspraktijkervaring als voorwaarde voor inschrijving in het architectenregister. Beide doelen zijn bereikt met de herziening van de Wet op de architectentitel. In 2011 is de implementatie van de wet gestart. De BNA leverde hieraan een bijdrage met onder meer de BNA Academie en zowel financiële als praktische ondersteuning aan de stichting Beroepservaring.

23

24

25

9

VERENIGING EN COMMUNICATIE

In 2011 informeerde de BNA leden en niet-leden actief via nieuwsbrieven, het BNA Blad en architectuurmedia. Willem Hein Schenk trad aan als nieuwe voorzitter. Verder organiseerden de regionale netwerken diverse bijeenkomsten. De BNA lanceerde samen met Aon de website 'BNA Verzekeringen'. Leden en medewerkers kunnen hier grote voordelen behalen bij het aangaan van verzekeringen.

VERENIGING

Op 1 september is Willem Hein Schenk aangetreten als nieuwe voorzitter van de BNA. Hiermee is de vacature ingevuld die ontstond met het terugtreden van Bjarne Mastenbroek op 11 april. In de tussenliggende periode nam vicevoorzitter Rob Hendriks het voorzitterschap waar.

Leden

Het ledenaantal van de BNA daalde in 2011 met anderhalf procent tot 2.951. Het aantal aangesloten bureaus nam toe met één procent tot 1.463. Dit is te verklaren door het groeiende aantal jonge leden die eerst in dienst waren van een architectenbureau, maar nu gedwongen door de recessie als zelfstandige doorgaan. Het aantal kleine bureaus (t/m 2 fte) steeg mede hierdoor met acht procent, de gemiddelde bureau-omvang daalde van 5,1 naar 4,5 fte. In 2011 zijn twee internationaal bekende bureaus lid geworden van de BNA: UNStudio en Mecanoo.

Voorzitter en directeur bezochten in het najaar alle regio's voor een kennismaking met de nieuwe voorzitter en een uitwisseling over actuele ontwikkelingen binnen bureaus en branche. De directeur en regiocoördinatoren bezochten in 2011 ruim honderd bureaus. Ze spraken met architecten over het BNA-lidmaatschap en hun verwachtingen daarvan. Alle nieuwe leden worden telefonisch benaderd door de regiocoördinator en geïnformeerd over de activiteiten en organisatie van de BNA.

Jonge architecten en studenten

De JA Dag vond plaats op 5 november. Er waren maar liefst 100 aanmeldingen en voor negentig procent van de deelnemers voldeed de dag (meer dan) aan hun verwachtingen. Jonge architecten en studenten konden zich inschrijven voor portfoliobesprekingen, workshops over presenteren, BIM, het aangaan van samenwerkingsverbanden, of 'leer mij de opdrachtgever kennen'.

Binnen alle regio's zijn netwerken voor jonge directeur-eigenaren actief of zijn activiteiten georganiseerd specifiek voor jonge architecten.

Jonge architecten hebben een eigen rubriek op de BNA-website met actuele informatie, ook voor (master)studenten. De website is gepro-

moot via studieverenigingen en de BNA-LinkedIn groep. De BNA-LinkedIn groep voor jonge architecten telt momenteel 535 leden.

De BNA heeft de studieverenigingen van de TU's in Delft (Stylos) en Eindhoven (Cheops en AnArchi) gesponsord. Daarvoor kreeg de BNA een artikel in hun jaarboek, een banner op beide websites en een advertentie in tijdschriften van de verenigingen. In samenwerking met de BNA organiseerden de verenigingen in het derde kwartaal een lezing in beide TU's. Aan de TU/e vond een BNA-lezing plaats met vooraf een introductie over 'wat doet de BNA voor studenten?'. Studenten en afstudeerders aan de TU's krijgen via websites, flyers en posters op de opleidingen informatie over de BNA. De doelstelling om in 2011 vijftig jonge architecten te werven is ruimschoots gehaald: 95 architecten onder de veertig jaar werden lid van de BNA.

Regionale netwerken

De BNA faciliteert diverse regionale netwerken. Binnen elke BNA-regio is een netwerk van bureaumanagers actief. Zij spraken onder andere over samenwerking met adviseurs, de toekomst van het architectenbureau, bedrijfsstrategieën en BIM. Ook zijn specifiek voor kleine bureaus bijeenkomsten georganiseerd. Daarin spraken architecten met elkaar over renoveren met staal, onderhandelen, strategie & acquisitie, welstand, het netwerkbureau, toepassing EPC in de praktijk en de actieve architect. In de regio Noord-West/Centrum (NWC) is een netwerk voor architecten in dienstverband actief, regio Delta heeft netwerken voor kostendeskundigen en bestekschrijvers. In Noord, NWC, Zuid en Delta lopen netwerken voor jonge directeur-eigenaren. Deze richten zich vooral op het ondernemerschap. Regio Oost organiseerde samen met de BNI een bijeenkomst voor jonge architecten.

HELPDESK

De Helpdesk Online is geactualiseerd en geprofessionaliseerd. Bezoekers vinden daarvoor beter hun weg. Zo zijn de DNR 2011 en uitspraken van het College van Toezicht en de Raad van Beroep online beschikbaar.

De BNA heeft in samenwerking met advocatenkantoor Kennedy Van der Laan het 'BNA juridisch spreekuur' ontwikkeld, exclusief voor BNA-leden. Tijdens het spreekuur krijgen ze in

een persoonlijk gesprek met een advocaat kort antwoord op juridische vragen.

De Helpdesk ontving 1.635 vragen (75 procent telefonisch, 25 procent via email). Dat is ruim tien procent meer dan in het voorgaande jaar. Evenals in 2010 zijn veel arbeidsrechtelijke vragen gesteld, met name over ontslagrecht en de nieuwe cao. In 2011 kwamen minder vragen binnen over Europees aanbesteden.

De vragenstellers waren:

middelgrote bureaus (5-20 medewerkers)	40%
kleine bureaus	35%
bureaus met 20+medewerkers	17%
opdrachtgevers en adviseurs	6%
derden	2%

De vragen gingen over:

arbeidsrecht/cao	50%
aanbesteden	10%
contracten/DNR	25%
auteursrecht	10%
overige vragen	5%

KORTINGSREGELINGEN

In 2011 lanceerde de BNA samen met Aon de website 'BNA Verzekeringen'. Leden en medewerkers kunnen hier grote voordelen behalen bij het aangaan van verzekeringen voor bijvoorbeeld beroepsaansprakelijkheid en auto's. Verder zijn in 2011 nieuwe kortingsregelingen bedongen, zoals:

- goedkoper bellen met mobiele en vaste telefoon via KPN Mobile Miles
- korting bij Sdu Uitgevers op vakinformatie met beroepsspecifieke informatie
- korting op tijdschriftabonnementen voor 'de Architect', 'Het Houtblad' en het internationale architectuurmagazine 'The Plan'

De BNA betaalde via de winstdelingsregeling circa € 1.000.000 terug aan deelnemers aan het Ziektewet Zekerheidsplan dat met Centraal Beheer Achmea is gesloten.

COMMUNICATIE

Persbenadering/Free publicity

De BNA zet waar mogelijk in op *free publicity* in de Nederlandse media. Journalisten en media

worden per onderwerp actief benaderd. Om aandacht te krijgen voor de verslechterende marktpositie van architecten door de crisis is in 2011 verschillende keren de publiciteit gezocht. In totaal zijn 51 persberichten verspreid. In 2011 genereerde de BNA een mediawaarde van € 1.034.920.

Evenementen

Ondanks de crisis en de gestagneerde bouwproductie zijn 265 gebouwen ingezonden voor de zesde editie van 'Gebouw van het Jaar'. In 2011 kwam voor het eerst de veranderende bouwopgave terug in de oogst en in de uitslag: veel kleinschalige projecten en particuliere woonhuizen. Na een jaar afwezigheid keerden de regionale prijsuitreikingen terug om recht te doen aan de regionale uitslag en om architecten en opdrachtgevers van de uitverkoren projecten een mooi moment te bieden. Het programma voor de landelijke prijsuitreiking ging over *effectiveness*. Met name in regionale media is volop aandacht besteed aan de prijs. Ook grote dagbladen als Trouw, De Volkskrant en Cobouw besteedden kwalitatief aandacht aan de prijs.

BNA Blad

BNA Blad kwam zes keer uit. Bijzonder was het themanummer in december over de toekomstperspectieven voor de branche. De redactiecommissie kwam tweemaal bijeen en gaf aan zeer tevreden te zijn met het blad.

Website

Begin 2011 ging de vernieuwde website live. Deze bevat onder meer een portfoliopresentatie dagelijks nieuws, dossiers en een vernieuwde helpdesk.

Social media

In december 2011 telde de BNA LinkedIn groep 1.171 leden. Het is een levendig discussieplatform waar zowel BNA-leden als -medewerkers discussies starten. Twitter wordt ingezet bij alle projecten en blijkt zinvol als ondersteuning voor of aanvulling op andere communicatiemiddelen. Eind 2011 is het 'Social Media Plan' opgesteld, te implementeren in 2012.

26

27

28

29

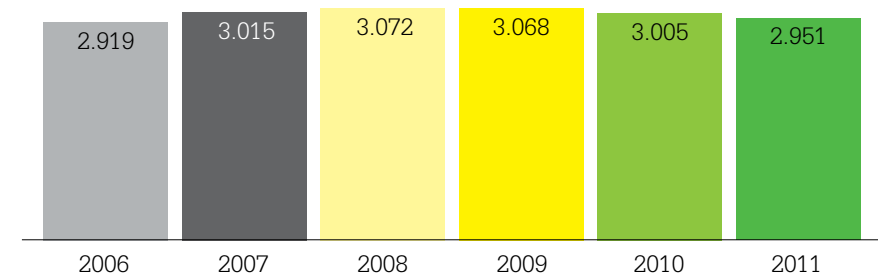
10

DE BNA IN CIJFERS

In 2011 kreeg de BNA er 131 nieuwe architect-leden bij. Aan het einde van het jaar stond de teller op 2.951 leden. De gemiddelde bureaugrootte lag op 4,5 fte, ten opzichte van 5,1 fte in 2010. Begin 2011 werkten 6.634 medewerkers bij bureaus die lid zijn van de BNA. Dat betekent een daling van 11,2 procent vergeleken met begin 2010.

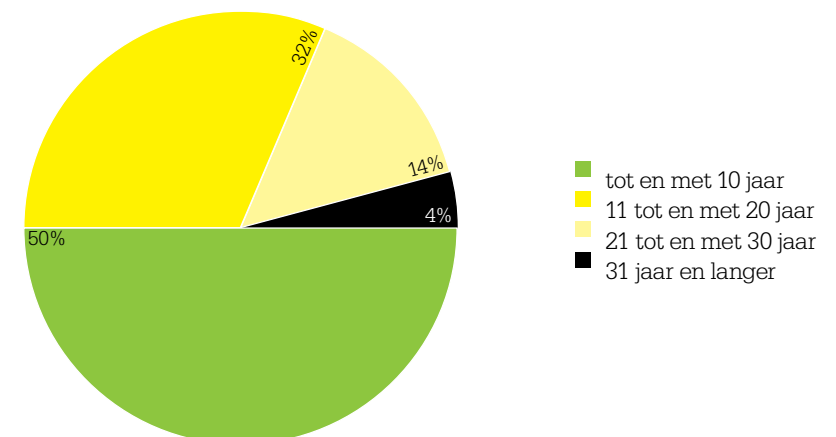
ONTWIKKELING LEDENAANTALLEN

In 2011 is het totale ledenbestand gedaald tot 2.951 leden.

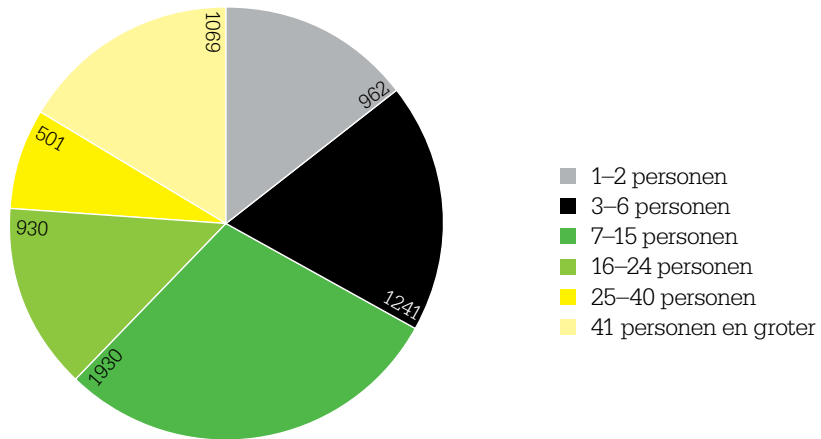
LIDMAATSCHAPSDUUR

De helft van de leden is 10 jaar of korter lid van de BNA. Iets minder dan een derde is 10 tot 20 jaar lid.

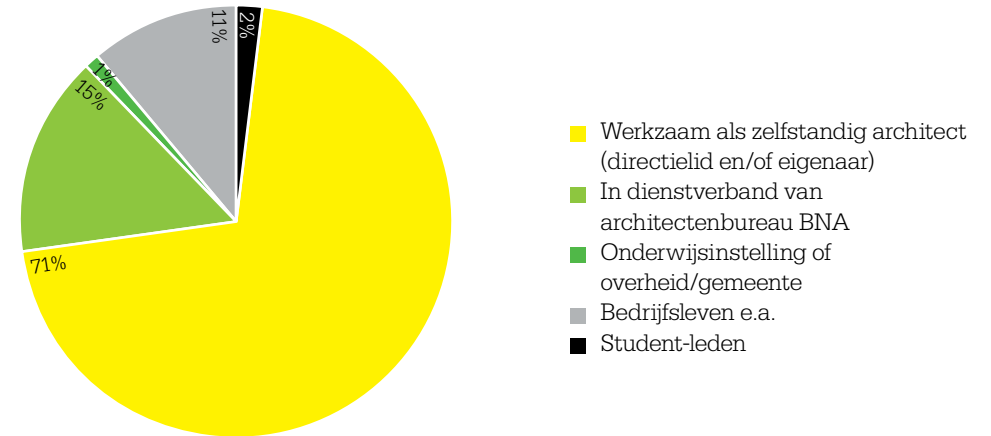
**AANTAL WERKZAME PERSONEN IN BNA-BUREAUS
AFGEZET TEGEN BUREAUGROOTTE**

Bij de BNA zijn per november 2011 1.463 bureaus aangesloten met een gemiddelde bureaubezetting van 4,5 personen (de basis van de berekening is de opgave per 1 januari 2011; door de crisis is het aantal medewerkers inmiddels weer verder afgenomen).

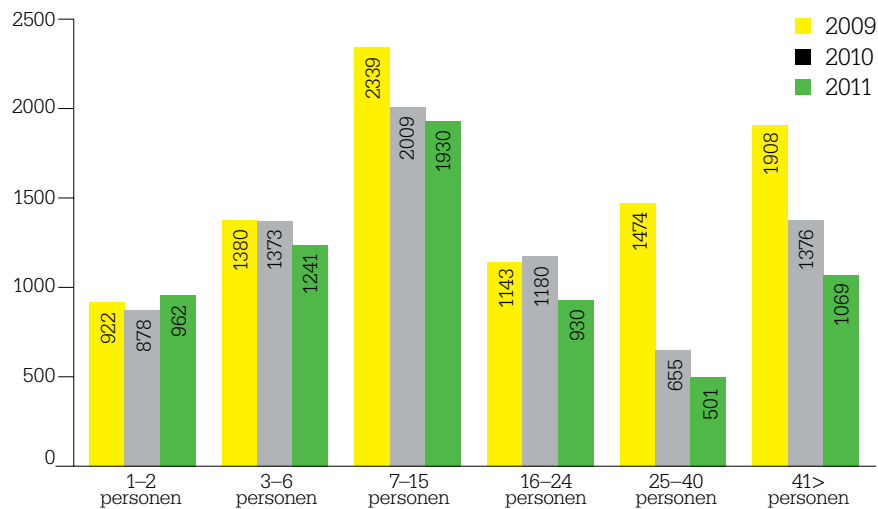

BEROEPSUITOEFENING BNA-LEDEN

Het grootste deel van de leden is directeur-eigenaar van een architectenbureau. Verder zijn BNA-leden in dienst van een bureau, onderwijsinstelling of overheid dan wel werkzaam in het bedrijfsleven; 2% is student.

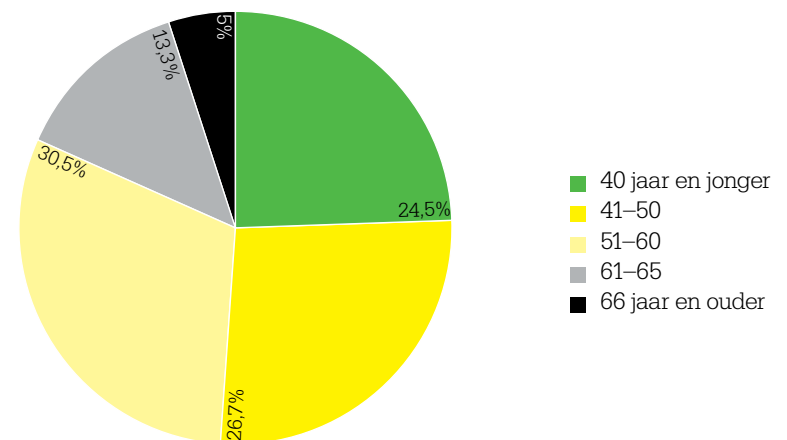

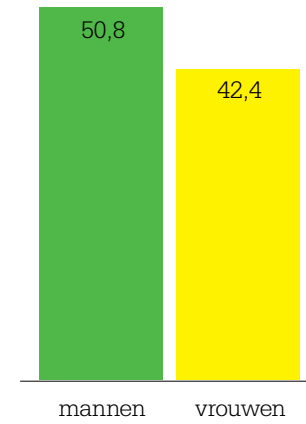
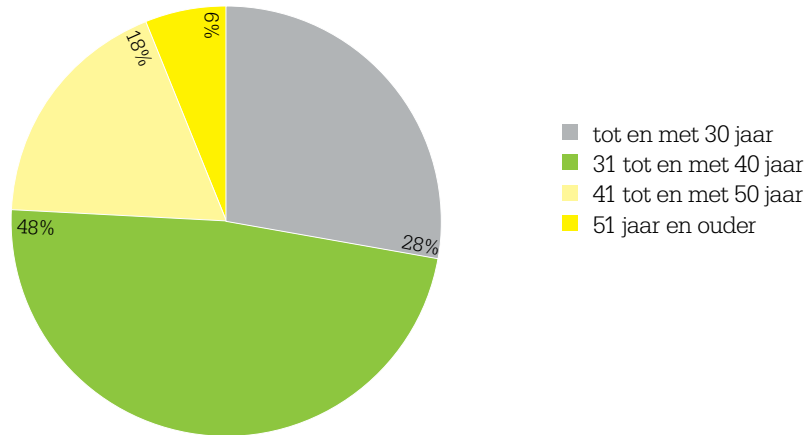
AANTAL WERKZAME PERSONEN OP BNA-BUREAUS PER 1 JANUARI

LEEFTIJDOPBOUW BNA-LEDEN

De gemiddelde leeftijd van de werkzame leden bedraagt 50 jaar. De gemiddelde leeftijd van nieuwe leden ligt op 36 jaar.

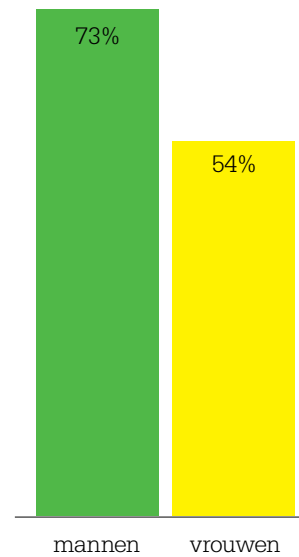

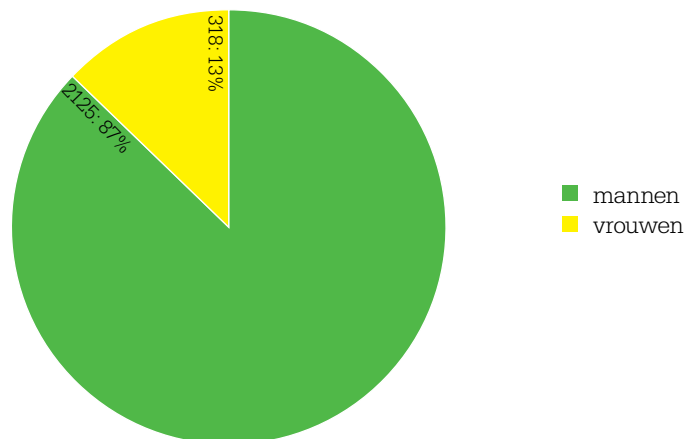
VERDELING MANNEN EN VROUWEN IN HET LEDENBESTAND

Van de BNA-leden is 87% man. De gemiddelde leeftijd van de mannelijke leden is 50,8 jaar. De vrouwelijke BNA-leden zijn gemiddeld 42,4 jaar. Van de vrouwen is 54% directeur-eigenaar van een architectenbureau. Bij de mannen is dat 73%

% DAT WERKZAAM IS ALS DIRECTEUR EN/OF EIGENAAR

AANTAL MANNEN EN VROUWEN

COLOFON

Beeldverantwoording Jaaroverzicht 2011

Foto omslag

Mosesbrug voor Fort de Roovere, Halsteren. Architect: RO&AD architecten. Foto: Ivo Wennekes

Pagina 3

1 Zwarte Parel, Rotterdam. Architect: Studio Rolf.fr, Rotterdam i.s.m. Zecc Architecten. Foto: Frank Hanswijk

2 Michaëlschool, Leeuwarden. Architect: Onix. Foto: Peter van der Knoop

Pagina 5

3 Landgoed Heidevloed, Halle. Architect: Architectenbureau Vincenth Schreurs. Foto: Han Kastein

Pagina 7

4 en 5 De Jonge Architectendag in het Schieblock, Rotterdam

Pagina 9

6 Brandweerpost, Teteringen. Architect: Grosfeld Van der Velde Architecten. Foto: Michel Kievits
7 MBO Gilde Opleidingen, Venray. Architect: BRTArchitecten. Foto: Dick Holthuis

Pagina 11

8 Ittersumerlanden, Zwolle. Architect: Heren 5 architecten
9 Energieneutraal Monument, Driebergen. Architect: Zecc Architecten. Foto: Cornbread Works

Pagina 12

10 Dutch HealthTec Academy, Utrecht. Architect: JHK Architecten. Foto: Jeroen Schoots

Pagina 13

11 Schoorstenenhuis, Bosschenhoofd. Architect: Onix. Foto: Mark Sekuur
12 De Intense Stad; Bloemhof, Groningen. Architect: Architectenbureau Marlies Rohmer. Foto: Marcel van der Burg

Pagina 15

13 Trofee voor de winnaar van het Gebouw van het Jaar: Windesheim Gebouw X, Zwolle van Broekbakema
14 De Jonge Architectendag in het Schieblock, Rotterdam

Pagina 17

15 Kadewoningen, Groningen. Architect: Zecc Architecten. Foto: Studio for Architectural Photography
16 PortCity 2 en 3, Rotterdam. Architect: Benthem Crowell Architecten, Amsterdam. Foto: Jannes Linders

Pagina 20

17 Speeltuingebouw De Bloesem, Utrecht. Architect: Van Rooijen Architecten bna. Foto: Cornbread Works
18 Cité, Rotterdam. Architect: TANGRAM Architecten. Foto: John Lewis Marshall

Pagina 21

19 Noordwijkertuin, Noordwijk. Architect: Onix. Foto: Peter van der Knoop
20 Villa Rotonda, Goirle. Architect: Bedaux de Brouwer architecten. Foto: Michel Kievits

Pagina 23

21 De Jonge Architectendag in het Schieblock, Rotterdam
22 De BNA architectendag in het NAI, Rotterdam.

Pagina 24

23 De BNA Onderzoekdag, Vorstelijk Complex, Utrecht

Pagina 25

24 Blok A Noordstrook Delflandplein, Amsterdam. Architect: Dick van Gameren architecten. Foto: Primabeeld, Marcel van der Burg
25 Windesheim Gebouw X, Zwolle. Architect: Broekbakema. Foto: Menno Emmink

Pagina 28

26 De Jonge Architectendag in het Schieblock, Rotterdam
27 Plaque voor de winnaar van het Gebouw van het Jaar: Windesheim Gebouw X, Zwolle van Broekbakema

Pagina 29

28 Overhandiging van het Manifest Verantwoord Europees Aanbesteden aan VNG-voorzitter Annemarie Jorritsma uit handen van Fred Schoorl (BNA) en Maurice Bakker (NLPB; de branchevereniging van projectmanagementbureaus).
29 De BNA Onderzoekdag, Vorstelijk Complex, Utrecht

© 2012

Dit is een uitgave van de BNA

Samenstelling en redactie
BNA, Amsterdam
Ellen Meijer – Het Schrijfwezen,
Haarlem

Vormgeving
Formalism

De uitgave wordt alleen digitaal
verspreid

Koninklijke Maatschappij tot
Bevordering der Bouwkunst
Bond van Nederlandse
Architecten

Postbus 19606
1000 GP Amsterdam
www.bna.nl

Koninklijke Maatschappij tot
Bevordering der Bouwkunst
Bond van Nederlandse Architecten

Postbus 19606 1000 GP Amsterdam
T 020 555 36 66 F 020 555 36 99
www.bna.nl bna@bna.nl